

Sinte Pieter brandt! (2)

De Balans

Bij het ochtendgloren kon men de trieste balans opmaken van het sinister. Alles wat maar enigszins kon branden was opgebrand. Van het kerkgebouw bleef op de toren, het barokportaal, vier zwart geblakerde muren en de pilaren die de zijbeuken scheiden van het schip na, niets meer over. Het interieur bood een macaber schouwspel van vormloze overblijfselen, schaliën, vensterglas, verwrongen metaal, verkoelde balken, zwartgeblakerde stukken muurkalk, enz... Altaren, biechtstoelen, kansel (2), koorbanken, hoogzaal en alle stoelen op drie stuks na die in het baptisterium stonden, waren tot as herleid. Van het hoofdaltaar bleven enkel bakstenen van de onderbouw over. Van het orgel met zijn 32 pijpen en drie klavieren met pneumatische beweging – het orgel van de vernielde kerk, kostprijs 40.000 fr., was één van de beste orgels ooit gebouwd door ANNEESSENS uit Geraardsbergen – bleef op de door de hitte vervormde en gesmolten orgelpijpen na, niets meer over. Het hekwerk dat het koor afsloot en de ijzeren partijen van de communiebanken van de twee zijbeuken stonden nog wel overeind, maar waren door de inwerking van de vlammen en hitte volledig verwrongen. De kerkvloer was bedekt met een twee voet dikke, doorweekte as- en puinlaag.

Ook de sacristie vertoonde een ware ravage. Het water stond er centimeters hoog. Overall lagen paperassen en kaders ontdaan van hun schilderij. Inderhaast had men laden opengetrokken en deurpanelen ingebeukt om de kerkschatten te redden en in veiligheid te brengen.

Naast het kerkarchief werden ook alle sacrale ornamenten, kelken, monstransen en reliekschrijnen gered. Ook de grote monstrans geschonken door koning Leopold I, vervaardigd uit verguld zilver en bezet met honderden diamanten en edelstenen, wist men in veiligheid te brengen (3).

Een prachtig 16de eeuws priesterornament uit zijde en goudbrokaat, bestaande uit een kazuifel, twee onderkleden, mantels met kap en alle bijbehorende accessoires, werd eveneens gered. Dat ensemble dat slechts bij belangrijke religieuze plechtigheden werd gedragen, was nog maar pas hersteld. Kostprijs anno 1896, 9.000 fr. Ook het groot kerkvaandel van het Heilig Sacrament dat slechts tweemaal per jaar in een processie werd uitgedragen, werd uit de brand gesleept.

Het wit marmeren beeld van Sint-Pieter boven het barokke kerkportaal, het praalgraf van Louise-Marie d'Orléans (4), de doopvont uit het baptisterium, een op het uiteinde van de rechterbeuk opgerichte annex, en de Ecce Homo (5), in de volksmond gekend als Christus met de koude voeten bleven eveneens gespaard van de vlammen.

Ook een aantal schilderijen, weliswaar van mindere waarde (6) - zo wordt althans gerapporteerd - werd gered :

- Sint-Antonius en de pestlijders (7), een werk van Jacob VAN OOST, de Oude (8) ;
- Christus tentoongesteld aan de joden (9) ;
- De engel die Sint-Jozef wekt voor de vlucht naar Egypte ;
- De wonderbare visvangst ;
- Sint-Karel Borromeus bezoekt de pestlijders, geschilderd door G. BACKEREEL (10).

Andere belangrijke kunstschaten en schilderijen wist men echter niet te redden. Zo gingen het hoogaltaar en de twee zijaltaren met hun schilderij compleet verloren in de brand.

Het hoogaltaar waarvan de bouw startte in 1724 en dat pas voltooid werd in 1735, was versierd met een werk van Philippe DE CHAMPAIGNE (11). Het doek stelde de heiligen van het Oude Testament die het Heilig Sacrament aanbidden voor. Dat schilderij was afkomstig uit de Sint-Donaaskerk in Brugge. In 1804 werd het aangekocht door prefect CHAUVELIN en aan de stad Oostende

geschonken, die het een jaar later in 1805 aan de kerk gaf. Dat was evenwel niet het oorspronkelijk schilderij van het hoogaltaar. Toen in 1795 de Fransen de kerken sloten en hun bezittingen verbeurd verklaarden, namen zij het toenmalige schilderij van het hoogaltaar weg. Het stelde de wonderbare visvangst voor en was van de hand van Caspar DE KRAYER (12). Het werk zou zich nu ergens in Rijsel of in Brussel moeten bevinden (13).

Het beeldhouwwerk boven het schilderij van Philippe DE CHAMPAIGNE stelde de drievuldigheid voor, met daaronder een schild met een zinnebeeldige voorstelling van de Sint-Pietersbanden en het werk van de verlossing van de christenslaven. Aan weerszijden stond een beeld opgesteld, dat van Sint-Petrus en Sint-Paulus.

Het altaar in de linker- of noordbeuk was voorzien van de groep van Onze-lieve-Vrouwe van Salette, waarachter het doek "De geboorte van het kind Jezus" hing. Dat werk, daterend van 1753 of 1754, is van de hand van Paul DE COCK (14), toenmalig bestuurder van de Brugse Academie en was aangekocht geworden voor 150 guldens. Bezijden dat altaar stonden de heiligen Phelippus NERI in kerkgewaad en Joannes NEPOMUCENUS opgesteld. Die beelden dateerden van 1754 en waren afkomstig van Temse.

Boven het altaar van de rechter- of zuidbeuk hing een schilderij van het Laatste Avondmaal, waarvan de schilder blijkbaar niet was gekend. Verder was ook dat altaar versierd met beelden. Aan de ene kant van het altaar stonden beelden van de heiligen ROCHUS en Karel BORROMEUS, patroonheiligen van de pestlijders, terwijl aan de andere zijde AARON en AUGUSTINUS stonden opgesteld.

Uiteindelijk gingen er minder werken verloren dan vermoed. Zo rapporteerde de krant *Flandre Liberale* een lijst van schilderijen die eveneens ten prooi waren gevallen aan de vlammen :

- Portret van een abt, een werk van Jacob VAN OOST de Oude (15) ;
- Sint-Gertrudis (16) , eveneens een werk van Jacob VAN OOST de Oude ;
- De Heilige-Antonius ten hemel opgenomen, een doek van Jacob VAN OOST de Oude (17)

- Christus die klaar staat om de wereld met bliksem te treffen, terwijl Sint-Franciscus in gebed bemiddelt en deels de aardbol beschermt met zijn mantel (18). Ook dit werk was van de hand van Jakob VAN OOST de Oude.

Deze werken gingen niet verloren in de kerkbrand. Die doeken waren eigendom van de stad Oostende en in bruikleen gegeven aan de kerk (19). Al meer dan één jaar tevoren had de Stad de werken teruggevraagd om ze te laten restaureren (20). De reeds gerestaureerde werken gingen niet terug naar de kerk, maar werden opgehangen in het stadhuis. Zo hing de Christusfiguur in de inkomhal, terwijl het portret van de abt en de Heilige-Gertrudis in het salon naast de grote balzaal waren tentoongesteld.

Het Oostendse brandweerkorps onder vuur genomen

Eén van de gespreksonderwerpen in de dagen die volgden na de brand was het optreden van het brandweerkorps, dat niet van kritiek werd gespaard. Vooral de katholieke pers trok hard van leer tegen het Oostendse brandweerkorps, daarmee ook het liberale stadsbestuur visierend. Men verweet het korps dat het enkel werd ingezet om bij feestelijkheden vlaggetjes en lantaarntjes op te hangen en muzieklessenaars te vervoeren en op te stellen, terwijl als er brand uitbreekt men ze van alle kanten moet gaan op zoeken. Het feit dat de pompiers niet konden omgaan met het blusmateriaal noch wisten hoe zij dergelijke branden moesten bestrijden wegens gebrek aan oefening, werd eveneens gelaakt.

Volgens de katholieke dagbladen eiste de openbare opinie dan ook luidop dat de brandweer zou worden hervormd. Hierbij verwees men naar de ambtsperiode van schepen MARYSSAEL, bevoegd voor openbare werken. Toen werd er door de pompiers iedere zondagmorgen geoefend en werd hun materiaal onderhouden.

Uiteraard slikte de liberale pers, vertegenwoordigd door *L'Echo d'Ostende* en *Le Carillon*, de kritiek van de katholieken op het brandweerkorps en onrechtstreeks op het stadsbestuur niet. *L'Echo d'Ostende* deed die kritiek af als cliché. Zonder te willen poneren dat de

57 Ostende. Tour de l'ancienne Eglise St. Pierre incendiée.

wijze waarop men tewerk was gegaan om het sinister te bestrijden, vlekkeloos was verlopen, wees *L'Echo d'Ostende* er op dat het stadsbestuur al het mogelijke had ondernomen om de brand in te dijken. Van zodra het alarm was geluid, waren burgemeester Alfons PIETERS en de schepenen Victor MICHENS, Auguste LIEBAERT, Auguste VAN IMSCHOOT en René VAN LOO aanwezig, evenals stadsingenieur VERRAERT en politiecommissaris Romain TILKENS. Men kon dus het stadsbestuur niets verwijten.

Ook de kritiek aan het adres van het Oostendse brandweerkorps werd als onterecht bestempeld, al beaamde de liberale pers wel dat de eerste hulp wat moeilijk op gang kwam doordat men aanvankelijk ietwat zijn koelbloedigheid had verloren. Zo'n reactie - schreef *L'Echo d'Ostende* - was begrijpelijk en zelfs onvermijdelijk bij een ramp van dergelijke omvang. Weliswaar was die paniekstemming van korte duur.

Ook al mochten de beweringen van de katholieke pers kloppen over het brandweerkorps, wat volgens *L'Echo d'Ostende* geenszins het geval was, dan nog was het onmogelijk geweest de snel uitbreidende brand te blussen omdat het vuur, aangewakkerd door de felle wind, een veel te gemakkelijke prooi vond in die oude kerk die, volgens die krant, de tand des tijd had herleid tot een grote zwam. Onze moedige brandweerlieden deden wat van hen werd verwacht en zelfs het best georganiseerd brandweerkorps zoals dat van de stad Brussel zou ook niet hebben kunnen verhinderen dat de kerk volledig werd verwoest. Bij een dergelijke ramp moet men het onvermijdelijke aanvaarden en in eerste instantie zorgen dat het sinister zich niet verder uitbreidt, waarbij de vlammen overslaan naar de aanpalende huizen. Deze opdracht werd althans volgens *L'Echo d'Ostende* wel degelijk vervuld. Dat klopt, maar uit verslagen blijkt dat dit initiatief niet door het brandweerkorps, maar door burgers werd genomen.

Ook *Le Carillon* sprak met alle lof over het optreden van zowel het brandweerkorps als het politiekorps. De krant roemde de inzet van de brandweerbrigadiers DORCHAIN, BODDAERT, POTTIER en VAN DEN BROECKE en de politieagenten VANMEER, NAESSENS, VERBURGH, CHEVILLET en ASPESLAGH

die zich op alle plaatsen bevonden waar het grootste gevaar heerste

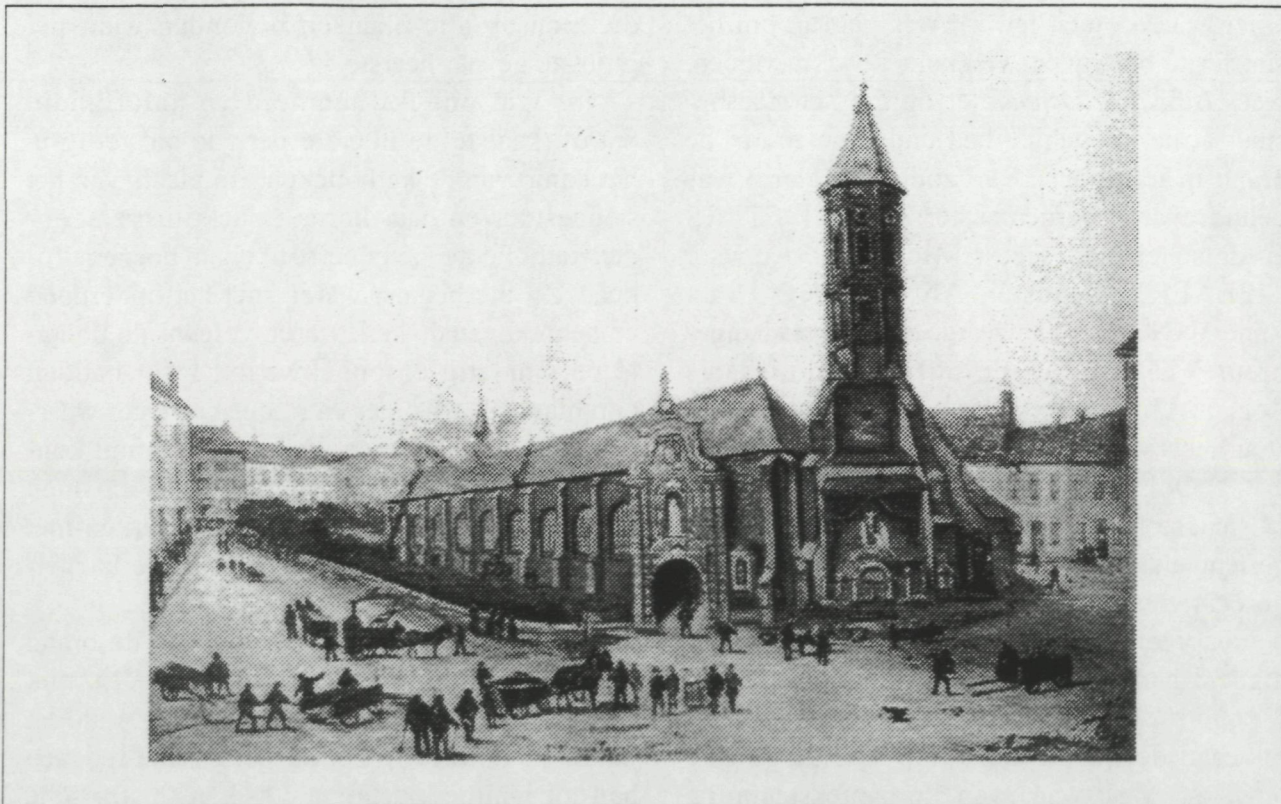
Wat onbekwaamheid en nalatigheid betrof, kaatste de liberale pers de bal terug in het kamp van de katholieken. In plaats van het stadsbestuur en haar korps te bekritisieren zouden katholieken beter eerst in eigen boezem kijken. Zij die begaan waren met het onderhoud en behoud van de kerk waren volgens de liberale pers nalatig en onbekwaam, want hadden zijn hun taak ernstiger en plichtsbewuster waargenomen dan had men wellicht die brand kunnen voorkomen. Zo wees zij er op dat men zonder toezicht de loodgieters liet werken met hun soldeerkomfoor, terwijl dergelijke kachel-tjes vaak aan de basis lagen van brand.

L'Echo d'Ostende besloot dat de brand van de oude Sint-Pieterskerk uiteindelijk niet zo verschillend was van een gewone brand en dat de katholieke strekking geen echte redenen had tot jammerklachten. Op kunsthistorische vlak was de dekenale kerk toch van weinig betekenis. De meeste waardevolle kunstvoorwerpen had men dank zij de moedige inzet van velen kunnen redden en bij de reddingsoperaties vielen er geen dodelijke slachtoffers. Tijdens de reddingswerken vielen slechts een viertal lichtgewonden te betreuren. Bij een poging om een schilderij af te haken viel een man van een ladder en verwondde zich aan het hoofd, een tweede bezeerde zich aan de bil en een derde verzwikte zijn hand. Burgemeester Alfons PIETERS raakte door een vuurgenster licht verbrand aan het oog, terwijl de kraag van de jas van commissaris TILKENS door de hitte verschroeide.

Daarbij had men niet te klagen want de kerk was volgens de krant boven haar waarde verzekerd en de clerus zou in de toekomst zeker niet weigeren de mis op te dragen in een volledige nieuwbouwkerk.

Ook in de gemeenteraad bleef het optreden van het brandweerkorps niet onbesproken. Tijdens de raadsvergadering van 01 september 1996 - dat was de eerst volgende gemeenteraad na de kerkbrand - diende raadslid Joseph VAN DE VENTER een motie in. In die motie wees hij erop dat de kerkbrand overduidelijk had bewezen dat het Oostendse brandweerkorps hoogdringend diende te worden gereorganiseerd :

“zo diende het pompiersbestand absoluut te

worden verhoogd, temeer dat ze voor alles en nog wat werden ingeschakeld waardoor men ze eerst overal moest gaan zoeken als er ergens brand uitbrak. Vandaar dat hij opteerde voor een brandweerkorps bestaande uit 25 man - brigadiers niet meegeteld - zodat er steeds een wacht van minimum acht man ter beschikking zou staan in de kazerne.

Tevens diende er een betere verloning te worden gegeven. De te kleine wedde – een brandweerman had toen een dagloon van 2,50 frank - had tot gevolg dat de brandweerlieden meestal maar twee tot drie maanden in dienst bleven en daarna vertrokken omdat ze ondertussen een beter betaalde baan hadden gezocht en gevonden. Het komen en gaan van de brandweerpersoneel had als gevolg dat het korps niet kon beschikken over geoefende pompiers die op adequate manier een brand konden bestrijden. Wel vond hij het aangewezen dat bij de aanwerving van brandweerlieden men opteerde voor kandidaten die eveneens een vak hadden geleerd, zoals metser, timmerman of loodgieter. Dat was mooi meegenomen als ze dan eens dienden te worden ingezet voor andere taken. Ook dienden er zeker Porta-ladders te worden aangekocht. Nu moest de brandweer bij het uitbreken van een brand, zich verhelpen met eerst nog het aan elkaar sjoeren van twee of drie ladders, waardoor heel wat kostbare tijd verloren ging.

Het manke optreden van de brandweer was ook het stadsbestuur niet ontgaan want in zijn antwoord zei burgemeester Alfons PIETERS dat in het College reeds het aanstellen van een brandweerkorporaal om de brandweerlui te initiëren, ter sprake was gekomen. Tevens had de stadsingenieur ondertussen ook opdracht gekregen om de reorganisatie van het korps te onderzoeken.

Een eventuele verhoging van de bezoldiging diende te worden besproken bij de eerstvolgende begroting.

Wat het materiaal betrof beschikte het korps over één Porta-ladder, die echter buiten gebruik was.

Schepen Auguste LIEBAERT vulde de burgemeester aan met de melding dat het zeer moeilijk was om brandweerlieden aan te werven. Het Stadsbestuur wenst er vijf aan te werven, maar niemand stelde zich kandidaat. Uit volgende reactie van schepen Auguste LIEBAERT :

“ On ne peut cependant leur donner des traitements de ministre. Ils ne devraient pas se montrer si exigeants et ne pas vouloir que les poulets leur tombent tout rôtis dans la bouche ” (21)

maak ik op dat men geen kandidaat-brandweerlui vond, precies omwille van de lage bezoldiging.

(Wordt vervolgd)

VOETNOTEN

- (2) Over de kansel schrijft men dat het een merkwaardig kunstwerk uit de 17de eeuw was waarop de goddelijke deugden (hoop, geloof en liefde) waren voorgesteld. Die datum klopt echter niet. De 17de eeuwse preekstoel dateerde van 1674. Die kansel, gebeeldhouwd door de Antwerpenaar GUILINUS, rustte op de twaalf apostelen die het werk waren van vier Gentse beeldhouwers : JORY, PICK, VAN ROMBAUT en PAULI en werd samen met de rest van het kerkinterieur vernield tijdens de brand van 19 juli 1712. Bijgevolg moet de in 1896 verloren gegane preekstoel van latere datum zijn, namelijk 18de eeuw, zoals opgegeven in *La Saison d'Ostende*, in haar editie van 18 augustus 1896.
- (3) Ik vermoed dat dit de 15de eeuwse monstrans is die was verzekerd voor de som van 9.000 fr., waarvan sprake in *L'Echo d'Ostende*, jg. 32, 20.08.1896, nr. 66, pag. 1.
- (4) Burgemeester Alfons Pieters liet koning Leopold II per telegram weten dat het gedenkteken voor zijn moeder uit de brand was gered. *De Duinengalm* in haar editie van 22.08.1896 schreef spottend dat de burgervader in de tekst van zijn telegram had moeten toevoegen dat zijn brandweerkorps er voor niets tussen zat, maar dat het praalgraf werd gered dankzij de inzet van enkele moedige burgers.
- Naar het schijnt was men oorspronkelijk van plan het praalgraf in een speciaal daartoe opgericht gebouwtje onder te brengen in het Leopoldpark, in de as van de Leopold II-laan. Nu men geen onderkomen meer had voor het praalgraf werd naar het schijnt geopperd om het oorspronkelijke project weer op te nemen.
- Na de brand bleef het praalgraf opgesteld in de daartoe speciaal opgerichte annex, die volledig werd afgesloten met planken. Zo bleef het praalgraf beschermd tegen weer en wind en de afbrokkelende kerkmuren.
- (5) De Ecce Homo was een plaats waar de vissers en vissersvrouwen kwamen bidden voor een behouden reis of terugkeer van hun familieleden op zee. Rondom de glazen kast waren gedenknissen en offeranden gebracht. In de volksmond sprak men van Christus met de blote voetjes of Christus op de koude steen. Deze Christusfiguur was een bijzonder voorwerp van eerbied en verering onder de vissersbevolking. Dit blijkt uit volgende beschrijvende passage :

"Ah ! Hoevele knieën hebben zich geplooid op deze plank!" - dat was een houten bank die voor de Ecce Homo stond opgesteld - *"Hoevele lippen, hoevele herten zijn door komenvurig bidden voor een familielid, voor een vriend op zee ten prooi der golven.*

Wezens van twintig jaar zijn zich komen vastklampen aan die plaats, in bittere tranen smeltende van vreeze voor den vader of den echtgenoot varende op de baren der zee! Hoevele oude moeders hebben zich niet tot deze bank gesleept, om den Almogen, de te aanroepen, hem smekende haar zonen, sedert maanden uit de haarstede vertrokken, terug te schenken.

Zelfs harde voorhoofden, strenge wezens, hebben zich neergebogen ;

Grove handen, doorsneden van de koorden, vebrand van de teer, hebben zich samengevouwen aan den voet van dit altaar van bermhertigheidwant de zeeman gelooft. En in de verschrikkelijke en grievende uren, wanneer de koude Noorderwind zijn hymne des doods schreeuwt in het vervaarlijke concert der ontbondene zee, de ziel van den zeeman is devoot en zijne eerste hoop op redding is 't gebed" (*De Duinengalm*, jg. 20, 22.08.1896, nr. 35, pag. 1)

- (6) Het verwondert mij dat er gewag wordt gemaakt van werken van mindere waarde, als daar een werk van Jakob VAN OOST, de Oude wordt gerekend. Zie voetnoot 7.
- (7) Zoals wij verder zullen zien, bleek er nog een tweede schilderij van Sint-Antonius, eveneens van de hand van Jakob VAN OOST, de Oude gered te zijn geweest. Dat tweede werk stelde de tenhemelopneming van Sint-Antonius voor. In de bronnen die ik raadpleegde wordt er steeds maar melding gemaakt van één gered schilderij waarop Sint-Antonius staat afgebeeld : ofwel Sint-Antonius en de pestlijders ofwel Sint-Antonius-ten-hemel-opgenomen. Ik sluit dan ook niet uit dat er in werkelijkheid maar één schilderij was van Sint-Antonius, geborsteld door Jakob VAN OOST de Oude.
- Steunend op de inventaris van A. COUVEZ zou het gaan om Sint-Antonius van Padua-ten-hemel-opgenomen. Eén van de bronnen gaf dus een foute titel op.
- (8) Jakob VAN OOST de Oudere, was een Vlaams schilder die in 1601 in Brugge het levenslicht zag. Als kunstschilder liet hij zich vooral inspireren door de toenmalige Italiaanse kunststromingen : het caravaggisme en het academisme van Carracci. Na 1630 onderging hij de invloed van Pieter Paul RUBENS en Antoon van DIJCK.
- In 1621 verwierf hij het vrijmeesterschap en in 1633 werd hij deken van het schildersgilde. Hij wordt beschouwd als de belangrijkste Brugse schilder uit de 17de eeuw.
- Kenmerkend voor zijn oeuvre is zijn steeds donker wordend koloriet. Hij schilderde vooral portretten, altaarstukken en genretaferelen. Hij overleed in 1671, op 70-jarige leeftijd, in Brugge.
- (9) Onder "Christus tentoongesteld aan de joden" moeten wij volgens de inventaris van A. COUVEZ de "Doornenkroning" verstaan. Dat schilderij was van de hand van Jean MAES, naar een werk van Antoon VAN DIJCK
- Volgens de inventaris van A. COUVEZ werd dat werk echter niet gered tijdens de brand zelf. Zoals wij verder zullen zien - zie hierover meer in voetnoot 19 - was dat één van de door het stadsbestuur in bruikleen gegeven schilderijen die reeds in 1895, één jaar voor de brand, aan de stad werd teruggegeven.
- (10) Gillis BACKEREEL werd in Antwerpen geboren in 1572. Hij genoot zijn opleiding in Rome. In 1630 werd hij meester in het Antwerpse gilde. Hij schilderde vooral religieuze en bijbelse onderwerpen. In 1662 overleed hij op 80-jarige leeftijd in zijn geboortestad.
- Ook dit werk kan, steunend op de inventaris van

- A. COUVEZ, niet uit de brand gered zijn geweest, daar het ook reeds in 1895 aan het stadsbestuur was teruggegeven.
- (11) Philippe DE CHAMPAIGNE of CHAMPAGNE was een Vlaams-Frans schilder geboren in Brussel, in 1602. In 1621 ging hij werken in Parijs bij Jean BOUILLON en Michel DE BORDEAUX. Acht jaar later, in 1629, verwierf hij de Franse nationaliteit.
- In 1628 werd hij hofschilder van Maria de MEDICI. Hij vervulde ook verscheidene opdrachten voor Lodewijk XIII. Hij was tevens RICHELIEU's geliefkoosde schilder. Deze laatste liet hem zijn paleis en de kerkkoepel van de Sorbonne decoreren.
- Voorals portretschilder oogstte hij veel succes. Wereldvermaard is zijn portret van RICHELIEU, dat in het Louvre wordt tentoongesteld. Ook Lodewijk XIII en vele parlementsleden poseerden voor hem. Daarnaast maakte hij ook tal van kinderportretten. Kenmerkend voor zijn portretten is dat ondanks de uiterlijke strakheid ervan hij er uitstekend in slaagde het innerlijke van zijn figuren voelbaar te maken.
- Getekend door de dood van zijn vrouw en de meeste van zijn kinderen zocht en vond hij steun in de godsdienst, waarbij hij zich vooral aange trokken voelde tot de Jansenisten.
- Hij overleed op 72-jarige leeftijd in Parijs.
- Wat het altaarstuk uit de afgebrande dekanale kerk betreft, schrijven kenners het werk echter toe aan Jean-Baptiste DE CHAMPAIGNE, neef van Philippe. Gedurende jaren werkten beiden samen, waarbij Jean-Baptiste werkte onder leiding van zijn oom. Jean-Baptiste nam Philips stijl en procédés over, zodat het moeilijk is de werken van beide schilders van elkaar te onderscheiden. Dat geeft als gevolg dat de werken doorgaans worden toegeschreven aan Philip DE CHAMPAIGNE.
- (12) Caspar de CRAEYER of CRAEYER was een Zuid-Nederlands schilder die op 18 november 1584 geboren werd in Antwerpen. Hij schilderde vooral portretten en altaarstukken. Vermoedelijk was hij een leerling van Rafaël COXCIE in Brussel. In 1607 verwierf hij het vrijmeesterschap waardoor hij spoedig belangrijke opdrachten kreeg. In 1635 werd hij zelf tot hofschilder benoemd.
- Zijn eerste werken vertonen wat betreft de plastische figuren overduidelijk Rubensiaanse invloed. Het clair-obscur effect ontleende hij aan Caravaggio. Mettertijd nam hij de gevoelige trant van Antoon van DIJCK over en werd zijn koloriet ietwat genuanceerder. De steeds meer geaccentueerde dramatiek onttaarde in zijn laatste werken - vanaf omstreeks 1650 - in theatraaliteit.
- Caspar genoot in zijn beginperiode zeer grote faam als portretschilder en na RUBENS was hij de belangrijkste en vruchtbaarste Zuid-Nederlandse kerkschilder. Hij overleed op 27 januari 1669, op 85-jarige leeftijd.
- (13) In het Brusselse museum - welk museum men hiermee bedoelt, weet ik niet - zou het schilderij nummer 55 als inventaris hebben.
- (14) Paul Joseph DECOCK werd geboren in Brugge in 1724. Hij volgde een kunstenaarsopleiding en was een leerling van Mathias DE VISCH. Hij borstelde vooral historische tafereelen, portretten en landschappen. Gedurende zijn leven was hij een gewaardeerd kunstenaar. Het was iemand die ook interesse had voor architectuur. In 1775 werd hij directeur van de Brugse Kunst-academie. Hij trad nooit in het huwelijk, maar woonde samen met Hubert, één van zijn broers. Het museum van Brugse Academie bezit een drietal werken van zijn hand.
- (15) Ik vermoed dat het werk dat beschreven werd als "Portret van een Abt" een voorstelling was van Sint-Trudo, die een kerk laat bouwen. Ik steun mij hiervoor opnieuw op de inventaris van A. COUVEZ. Dat schilderij was afkomstig uit de abdij ter Duinen in Brugge.
- (16) Naar het schijnt zou Jakob VAN OOST de Oude in de figuur van Sint-Gertrudis zijn dochter hebben geportretteerd.
- (17) Zie voetnoot 7
- (18) Dat schilderij was een kopie van een werk van Pieter Paulus Rubens. Het origineel sierde destijds het hoofdaltaar van de Recolettenkerk in Brugge en zou zich nu ergens in een Brussels museum bevinden.
- De kopie van Jakob VAN OOST de Oude bevond zich vroeger in de abdij ter Duinen in Brugge, waar het in 1794 werd weggenomen.
- (19) Deze schilderijen had de Stad verworven tijdens de Franse Revolutie. Tijdens een bezoek aan de stad Oostende in Thermidor An XI (= juli 1803) beloofde consul LE BRUN zeven schilderijen ter beschikking te stellen van het gemeentebestuur om er de vergaderzaal mee te decoreren, dit als compensatie voor in 1796 geroofde schilderijen. Na een besluit van markies F.B. DE CHAUVELIN, prefect van het Leiedepartement, uitgevaardigd op 3 Floréal An XII (= 23 april 1804), werden de schilderijen bezorgd. Het bleken allemaal werken met religieuze thematiek te zijn en bijgevolg niet echt geschikt voor een raadszaal. Daarom nam het Oostendse stadsbestuur op 15 Germinal An XIII (= 5 april 1805) het besluit de zes werken in bruikleen ter beschikking te stellen van de Sint-Pieterskerk en één schilderij te schenken, met name het doek van Philippe DE CHAMPAIGNE.
- In september 1895 besliste het College van Burgemeester en Schepenen deze schilderijen op te vragen voor het museum. In oktober van dat jaar werden ze naar het kursaal overgebracht om te worden gerestaureerd daar ze in zeer deplorable toestand verkeerden. Op het ogenblik dat de Stad de schilderijen terug opeiste werd verteld dat de Stad dat recht niet had, omdat ze zozegegd eigendom waren van de kerkfabriek.
- (20) Deze doeken werden gerestaureerd door Henri PERMEKE, de eerste conservator van het Museum voor Schone kunsten in Oostende.
- (21) *Bulletin Communale de la Ville d'Ostende*, nr. 19. 01.09.1896, pag. 332-333